

Mikko Rantanen

**VERKKOYHTEISÖPALVELUIDEN KÄYTTÄMÄTTÖ-
MYYS**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
TIETOJENKÄSITTELYTIETEIDEN LAITOS
2015

TIIVISTELMÄ

Rantanen, Mikko
Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyys
Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2015, 32 s.
Tietojärjestelmätiede, kandidaatin tutkielma
Ohjaaja: Halttunen, Veikko

Verkkoyhteisöpalveluiden suosiosta huolimatta niiden käyttämättömyyttä on tutkittu vähän. Tässä tutkielmassa selvitetään kirjallisuuskatsauksen avulla erilaisia syitä ja motivaatioita verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden taustalla sekä sitä, miten nämä syyt ja motivaatiot ilmenevät käytännössä ihmisten toiminnassa. Käyttämättömyys ei ole ilmiönä pelkästään digitaalisten kuilujen tarkoittamaa passiivista osattomuutta, vaan se on usein myös aktiivinen ja perusteltu ilmiö.

Asiasanat: sosiaalinen media, vastustus, digitaalinen kuilu

ABSTRACT

Rantanen, Mikko

Non-use of social network sites

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2015, 32 p.

Information Systems, Bachelor's Thesis

Supervisor: Halttunen, Veikko

There is only a little research done about non-use of social network sites, despite the popularity of these sites. With a literature review, this Bachelor's Thesis takes account on the different reasons and motivations behind non-use of social network sites, and how these reasons and motivations are displayed in practice in people's actions. Non-use is not only a passive phenomena of have-nots, which the digital divide -research describes, but it is often also a active and justified phenomena.

Keywords: social media, resistance, digital divide, non-use

KUVIOT

KUVIO 1 Erialaisten verkkoyhteisöpalveluiden käyttö suomalaisten ja yhdysvaltaisten keskuudessa.....	11
KUVIO 2 Verkkoyhteisöpalveluiden käyttö suomessa ikäryhmittäin.....	13
KUVIO 3 Neljä käytön mahdollistavaa tasoa.....	14

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Eriarvoisuuden tyypit.....	13
TAULUKKO 2 Käyttämättömyyden kategoriat.....	16

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
KUVIOT.....	4
TAULUKOT.....	4
SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
2 KESKEISET KÄSITTEET.....	9
2.1 Sosiaalinen media.....	10
2.2 Verkkoyhteisöpalvelut.....	10
2.3 Digitaalinen kuilu.....	13
2.4 Käyttämättömyys.....	15
3 VERKKOYHTEISÖPALVELUIDEN KÄYTTÄMÄTTÖMYYDEN ERILAISET MUODOT.....	19
3.1 Aihepiiristä tehty tutkimus.....	19
3.2 Käyttämättömyyden syyt ja motivaatiot.....	21
3.3 Käyttämättömyyden tyypit.....	25
3.4 Käyttämättömyyden seuraukset.....	27
4 POHDINTA.....	29
LÄHTEET.....	31

1 JOHDANTO

Sosiaalisen median ja verkkoyhteisöpalveluiden (engl. social networking sites) käyttöön ja käyttäjiin liittyviä ilmiöitä on tutkittu paljon. Huomattavasti vähemmälle huomiolle aihepiirin tutkimuksessa on kuitenkin jäänyt palveluiden käyttämättömyys (engl. non-use) eli se, millä tavoin ja mistä eri syistä jotkut eivät käytä sosiaalista mediaa ja verkkoyhteisöpalveluita. Käyttämättömyys muodostaa erityisen kiinnostavan tutkimuskohteen tilanteessa, jossa valtaosa väestöstä on ryhtynyt käyttämään jotakin teknologiaa tai palvelua (Baumer, Ames, Brubaker, Burrell & Dourish, 2014). Esimerkiksi verkkoyhteisöpalveluiden käyttö on kasvanut räjähdysmäisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana; suomalaisista alle 50-vuotiaista 85 % käyttää jotakin sosiaalisen median yhteisöpalvelua, ja näistä valtaosa Facebookia (Taloustutkimus, 2014). Kiinnostava kysymys onkin ketkä näitä palveluita eivät käytä, mistä syistä ja miten se vaikuttaa heidän elämäänsä?

Teknologian käyttämättömyyttä on 1990-luvun lopulta saakka tarkasteltu ns. digitaalisen kuilun (engl. digital divide) näkökulmasta. Käsitteellä tarkoitetaan eriarvoisuutta tilanteessa, jossa yksilöillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia osallistua digitaalisen median käyttöön. (Van Dijk, 2006.) Teknologian käyttämättömyydessä ei ole kuitenkaan kysymys pelkästään puutteellisista mahdollisuuksista käyttää teknologiaa, vaan käyttämättömyys voi olla myös aktiivinen valinta (esim. Selwyn, 2003; Van Dijk, 2006). Käyttämättömyys voikin saada varsin erilaisia muotoja ja sen taustalla saattavat vaikuttaa useita eri syyt ja motivaatiot.

Tutkielmassa selvitetään, miten verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä on tutkittu ja tyypitellään käyttämättömyyden eri ilmenemismuotoja sekä niiden taustalla vaikuttavia syitä ja motivaatioita. Ongelmaa lähestytään seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Mitä syitä ja motivaatioita verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden taustalla on?
2. Millä tavoin ne ilmenevät käytännössä ihmisten toiminnassa?

Tutkielmassa käytettävä menetelmä on kirjallisuuskatsaus. Käytetty aineisto on kerätty pääosin Google Scholar -hauilla käyttäen seuraavia hakusanoja eri yhdistelminä: *social media*, *social networking site*, *facebook*, *twitter*, *non-use* ja *digital divide*.

Tutkielman rakenne etenee siten, että luvussa 2 esitellään tutkielman kannalta keskeiset käsitteet, luvussa 3 tarkastellaan verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyydestä tehtyä tutkimusta tutkimuskysymysten valossa ja lopuksi luvussa 4 esitetään yhteenveto jossa pohditaan myös jatkotutkimusaiheita.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Tässä luvussa määritellään tutkielman keskeiset käsitteet: sosiaalinen media, verkkoyhteisöpalvelut, digitaalinen kuilu sekä käyttämättömyys. Käsitteiden voidaan ajatella muodostavan kaksi erillistä käsiteparia, joista ensimmäinen – sosiaalinen media ja verkkoyhteisöpalvelut – kuvaa tarkasteltavaa teknologiaa ja toinen – digitaalinen kuilu ja käyttämättömyys – tilanteita joissa joku ei syystä tai toisesta käytä teknologiaa.

Sosiaalisen median käsite kattaa Facebookin, Twitterin, Google+:n ja LinkedInin kaltaiset verkkoyhteisöpalvelut, ja populaarissa kielenkäytössä sosiaalisella medialla viitataan usein nimenomaan verkkoyhteisöpalveluihin. Verkkoyhteisöpalveluilla on kuitenkin omat erityispiirteensä ja siksi sosiaalinen media ja verkkoyhteisöpalvelut on syytä erottaa toisistaan.

Luvussa 2.1 määritellään sosiaalinen media ja luvussa 2.2 tarkastellaan verkkoyhteisöpalveluiden erityispiirteitä, ja sitä, miksi juuri verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyys on mielenkiintoinen tutkimuskohde nykytilanteessa.

Digitaalisen kuilun ja käyttämättömyyden käsitteet muodostavat tutkielman olennaisen teoreettisen pohjan. Digitaalisella kuilulla tarkoitetaan tilannetta, jossa puutteelliset mahdollisuudet käyttää digitaalista mediaa synnyttävät eriarvoisuutta ihmisten välillä (esim. Van Dijk, 2006). Digitaalisten kuilujen tutkimuksessa on kuitenkin otettu vähänlaisesti kantaa käyttämättömyyden moninasiin syihin ja motivaatioihin, jotka eivät välttämättä johdu yksilön puutteellisista resursseista käyttää teknologiaa (Van Dijk, 2006).

Ihmisen ja tietokoneen välisen vuorovaikutuksen tutkimuksen (engl. Human-Computer Interaction) piiristä nousevan käyttämättömyyden käsitteen avulla on puolestaan tarkasteltu yksityiskohtaisemmin ihmisen suhdetta teknologiaan myös teknologian käyttämättömyyden osalta. Alan tutkijat ovat enenevässä määrin sitä mieltä, että teknologian käyttämättömyys on syiltään ja motivaatioiltaan moninainen, ja sosiaalisesti merkittävä ilmiö, jota on syytä tutkia (Baumer, ym. 2014).

2.1 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on suhteellisen tuore käsite. Se ilmaantui 2000-luvulla MySpacen ja Facebookin kaltaisten verkkoyhteisöpalveluiden yleistymisen myötä, vaikka ilmiö oli ollut olemassa jo 90-luvulta alkaen ”weblogien” eli ”blogien” muodossa (Kaplan & Haenlein, 2010).

Kaplan ja Haenlein (2010) määrittelevät sosiaalisen median joukoksi Internet-pohjaisia sovelluksia, jotka ”rakentuvat olennaisesti Web 2.0:n ideologisen ja teknisen perustan varaan” ja ”mahdollistavat käyttäjien luoman sisällön tuottamisen ja jakamisen”. Web 2.0:lla kirjoittajat tarkoittavat joukkoa vuorovaikutteisia teknologioita (mm. AJAX, Flash ja RSS) jotka mahdollistavat sisällöntuotantoon osallistumisen yhteistyössä (Kaplan & Haenlein, 2010). Edellä mainitut teknologiat mahdollistavat esimerkiksi www-selaimen välityksellä tapahtuvan mediasisällön lisäämisen verkkosivulle.

Sosiaalisen median käsitteen alle liitetään paljon erityyppisiä palveluita. Kaplan ja Haenlein (2010) jaottelevat erityyppiset sosiaaliset mediat tarkemmin seuraaviin kuuteen alakategoriaan:

- blogit,
- yhteistyöprojektit (esim. Wikipedia),
- verkkoyhteisöpalvelut (esim. Facebook),
- sisältöyhteisöt (esim. YouTube),
- virtuaalimaailmat (esim. Second Life),
- virtuaaliset pelimaailmat (esim. World of Warcraft).

Edellä esitetyistä kategorioista voidaan havaita, että sosiaalinen media on monimuotoinen ilmiö, vaikka populaarissa kielenkäytössä ”sosiaalisella medialla” viitataan usein erityisesti verkkoyhteisöpalveluihin. Sosiaalista mediaa ei tästä syystä olekaan tutkielman kannalta mielekästä tarkastella kokonaisuutena. Sen sijaan on mielekkäämpää tarkastella rajattua joukkoa palveluita, jotka ovat jollain tavalla merkittäviä suurelle joukolle ihmisiä heidän päivittäisessä elämässään.

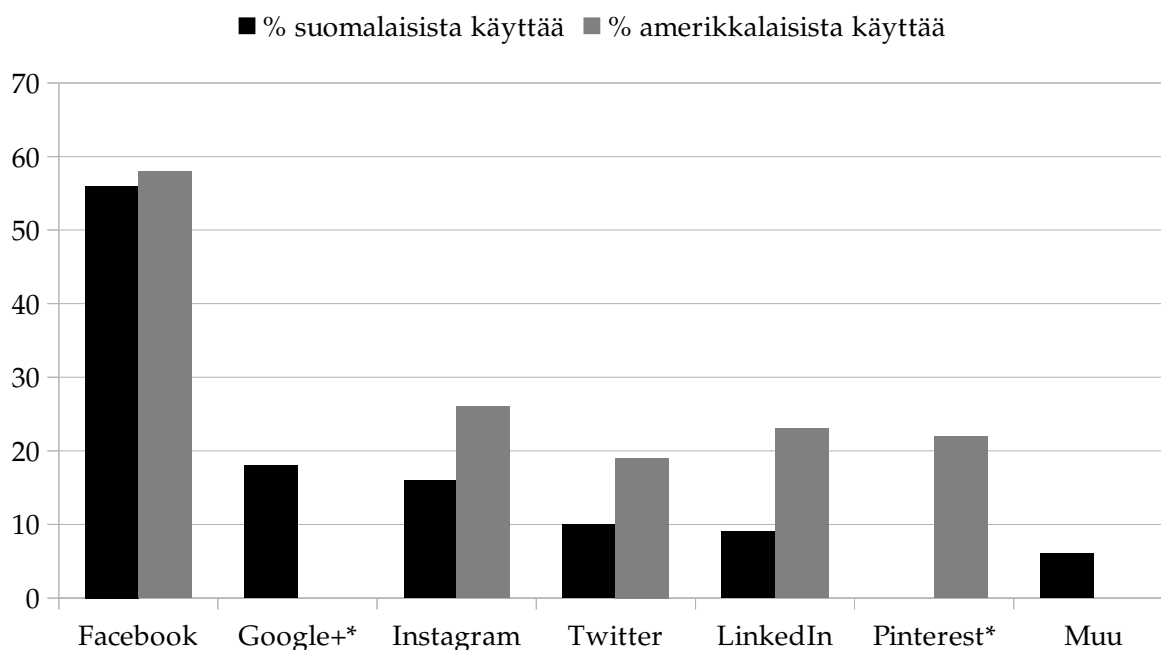
Verkkoyhteisöpalveluilla on nykyisin suuri rooli ihmisten välisessä viestinnässä ja informaation jakamisessa. Jättäytyminen niiden ulkopuolelle vaikuttaa väistämättä yksilön elämään ja suhteessa ympäröivään (digitaaliseen) kulttuuriin.

2.2 Verkkoyhteisöpalvelut

Boyd ja Ellison (2008) määrittelevät verkkoyhteisöpalvelut (engl. social network sites) verkkopohjaisiksi palveluiksi, jotka sallivat käyttäjiensä (1) luoda rajatun systeemin sisälle julkisen tai puolijulkisen profiilin, (2) ilmaista listan toisista

käyttäjistä joihin heillä on jokin yhteys ja (3) kulkea yhteyksien muodostamaa verkkoa pitkin tämän rajatun systeemin sisällä. Verkko yhteisöpalveluiden ainutlaatuinen piirre on, että ne sallivat käyttäjiensä tehdä sosiaaliset verkostonsa näkyviksi. Verkostot syntyvät usein verkon ulkopuolisessa maailmassa jo ennestään olemassa olevista yhteyksistä. (Boyd & Ellison, 2008.)

Verkkoyhteisöpalveluiden suosiosta kertoo jotain se, että Pew Researchin (2015) mukaan amerikkalaisista Internetin käyttäjistä 71 % kertoo käyttävänsä verkkoyhteisöpalvelu Facebookia, 28 % LinkedIn:iä, 28 % Pinterestia, 26 % Instagramia ja 23 % Twitteriä. Suomalaisista 65 % ilmoittaa käyttävänsä jotakin sosiaalisen median yhteisöpalvelua ja 56 % Facebookia. Huomattavaa on, että jos joukon ulkopuolelle jätetään yli 50-vuotiaat, nousee sosiaalisen median yhteisöpalveluiden käyttäjien osuus 85 %:iin ja Facebookin käyttäjien osuus 75 %:iin. (Taloustutkimus, 2014.) Seuraavassa on esitetty eri verkkoyhteisöpalveluiden käyttäjien osuudet suomalaisten ja yhdysvaltalaisen keskuudessa (kuvio 1):

KUVIO 1 Erilaisten verkkoyhteisöpalveluiden käyttö suomalaisten ja yhdysvaltalaisen keskuudessa *dataa ei saatavilla molemmista maista (Taloustutkimus, 2014; Pew Research, 2015)

Verkkoyhteisöpalveluita on erilaisia. Palveluita yhdistää se, että käyttäjät luovat palveluun profiilisivun jolla on tyypillisesti tietoa itsestä, esimerkiksi kiinnostuksen kohteista. Profiilisivun ulkoasua pystyy usein muokkaamaan omien mieltymysten mukaiseksi ja sivulle voi lisätä multimediasisältöä ja sovelluksia. (Boyd & Ellison, 2008.)

Käyttäjäprofiilien julkisuus vaihtelee sivustojen kesken – toisissa profiilit ovat julkisia ja toisissa ne näkyvät vain muille palvelun käyttäjille tai rajatulle käyttäjäjoukolle. Myös yhteyksistä käytetty terminologia (esim. Facebookissa

“ystävät” ja Twitterissä “seuraajat”) ja yhteyksien mahdollinen yksisuuntaisuus tai kaksisuuntaisuus erottaa sivustot toisistaan. (Boyd & Ellison, 2008.)

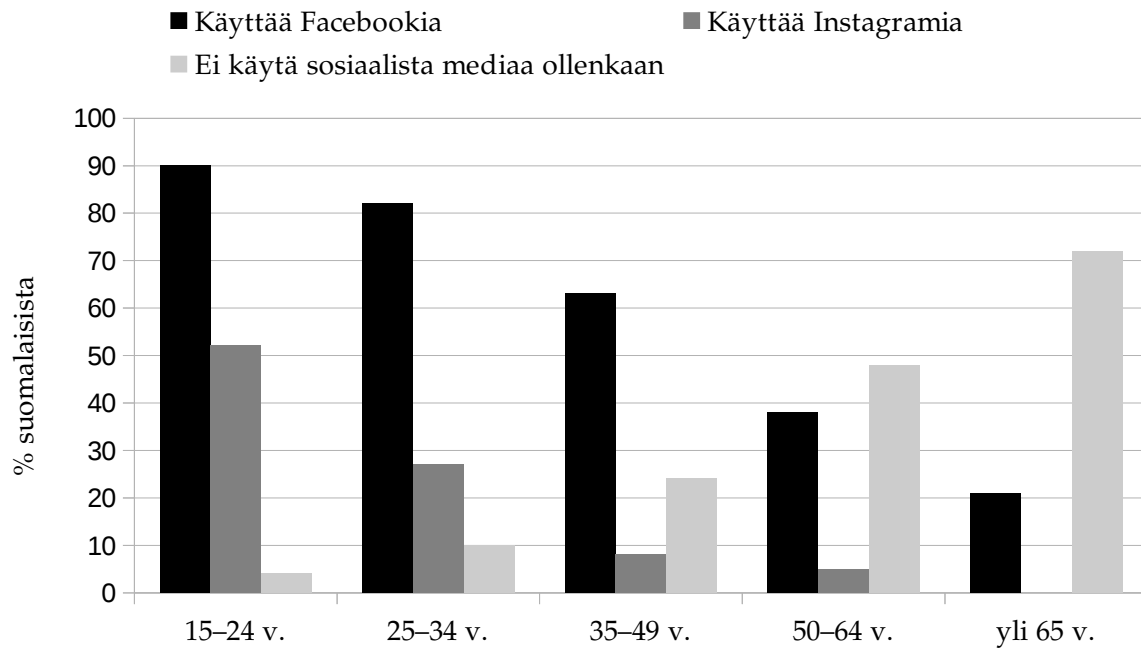
Sivustot ovat teknisesti pääpiirteissään samankaltaisia, mutta niiden ympärille muodostuvat kulttuurit vaihtelevat. Osa sivustoista tukee olemassa olevia sosiaalisia verkostoja ja toiset taas enemmän uusien verkostojen muodostumista esimerkiksi jaettujen mielenkiinnon kohteiden perusteella. Toisten sivustojen käyttäjäkunta on laaja (esim. Facebook) ja toiset taas ovat suosittuja rajatumpien käyttäjäryhmien keskuudessa (esim. kansallisuuden, rodun, seksuaalisen suuntautumisen, uskonnon jne. perusteella). (Boyd & Ellison, 2008.) Homoseksuaalisten miesten käyttämä seuranhakupalvelu Gaydar on hyvä esimerkki rajatun käyttäjäryhmän käyttämästä verkkoyhteisöpalvelusta (Cassidy, 2015).

Eräs verkkoyhteisöpalveluiden erityispiirre on, että ne voivat olla luonteeltaan ulos sulkevia; esimerkiksi Facebookissa osa sisällöstä on näkyvissä ainoastaan rekisteröityneille käyttäjille. Tämä poikkeaa suuresti esimerkiksi sähköpostista, jossa viestien lähettäminen eri palveluntarjoajien välillä on mahdollista, eivätkä palveluntarjoajat sulje toisiaan pois. (Baumer ym., 2013.)

Sähköposti toimii yhteisesti määriteltyjen sähköpostiprotokollien varassa, mutta sosiaalisen median ja verkkoyhteisöpalveluiden osalta ei ole standardisoituja ”sosiaalisen median protokollia”, jotka mahdollistaisivat eri palveluiden käyttäjien välisen kommunikaation. Toisiinsa yhteensopimattomat teknologiset alustat ja standardien puuttuminen johtaa tiettyssä mielessä siihen, että eri verkkoyhteisöpalveluiden käyttäjät eivät voi keskustella keskenään.

Facebook on verkkoyhteisöpalveluista ehdottomasti suosituin (Pew Research, 2015; Taloustutkimus, 2014). Kuviossa 2 esitetystä suomalaisten Facebookin käyttäjien ikäjakaumasta on havaittavissa, että Facebookin käyttö on yleisempää nuorempien ikäluokkien keskuudessa. Kuvioon on vertailun vuoksi otettu mukaan erityisesti nuorten suosima Instagram sekä niiden osuus, jotka eivät käytä sosiaalista mediaa lainkaan (kuvio 2).

Verkkoyhteisöpalveluiden käytön ikäjakaumaa tarkasteltaessa havaitaan, että nuoremmissa ikäluokissa käyttö on hyvin yleistä, ja toisaalta vanhemmissa ikäluokissa palveluita ei käytetä välttämättä ollenkaan. Taloustutkimuksen (2014) aineistossa ei ollut yhtään yli 65-vuotiasta Instagramin käyttäjää, vaikka 15–25-vuotiaista jopa puolet kertoo käyttävänsä Instagramia (kuvio 2).

KUVIO 2 Verkkoyhteisöpalveluiden käyttö Suomessa ikäryhmittäin (Taloustutkimus 2014)

Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyys vanhemmissa ikäluokissa saattaa kertoa eräänlaisesta digitaalisesta kuilusta tilanteessa, jossa kasvava määrä viestinnästä tapahtuu erilaisissa verkkoyhteisöpalveluissa. Taloustutkimuksen (2014) mukaan yleisimmät syyt käyttää sosiaalisen median yhteisöpalveluita ovat yhteydenpito ystäviin ja sukulaisiin ja ajankohtaisten asioiden seuraaminen.

2.3 Digitaalinen kuilu

Käsite digitaalinen kuilu (engl. digital divide) syntyi 1990-luvun jälkipuoliskolla kuvaamaan eriarvoisuutta mahdollisuuksissa käyttää uutta mediaa, kuten tietokoneita ja Internetiä (Van Dijk, 2006).

Van Dijk (2006) on jaotellut eriarvoisuuden muotoja, joihin digitaalisen kuilun käsitteellä viitataan. Digitaalisissa kuiluissa on nähtävissä ainakin 10 eriarvoisuuden tyyppiä, jotka voidaan jaotella viiteen kategoriaan: teknologiseen, immateriaaliseen, materiaaliseen, sosiaaliseen ja koulutukselliseen (Van Dijk, 2006) (taulukko 1).

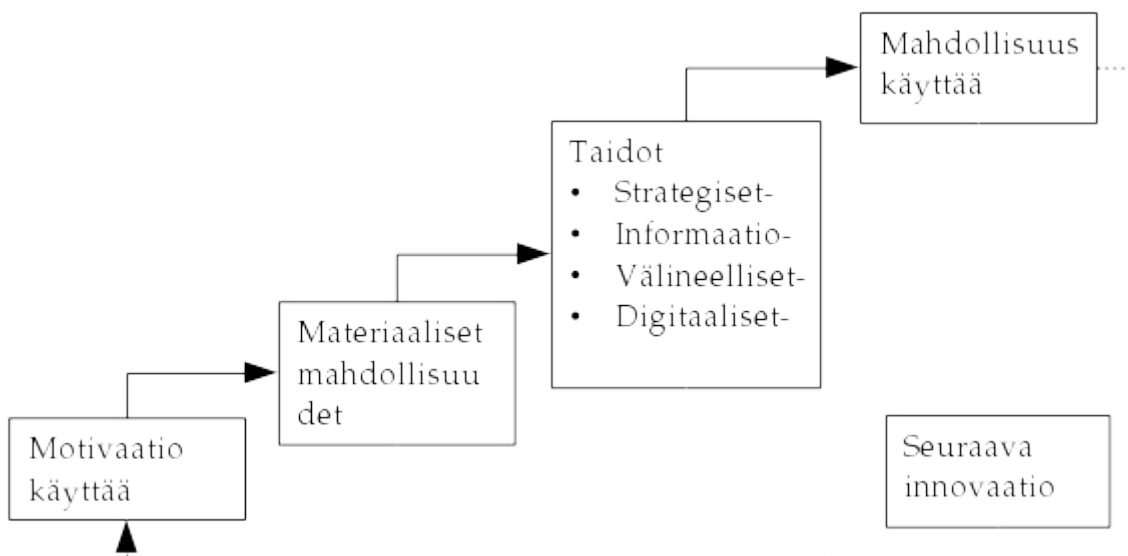
TAULUKKO 1 Eriarvoisuuden tyypit (Van Dijk, 2006, 223)

Teknologinen	Teknologiset mahdollisuudet
Immateriaalinen	Elämänmuutokset
	Vapaus

Materiaalinen	Pääoma (taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen) Resurssit
Sosiaalinen	Asemat Valta Osallistuminen
Koulutuksellinen	Kyvyt Taidot

Varhainen digitaalisten kuulujen tutkimus keskittyi tarkastelemaan eriarvoisuutta teknologisissa mahdollisuuksissa, kuten tietokoneiden ja Internetin saatavuudessa. Teknologisten mahdollisuuksien lisäksi aihepiirin tutkimus on painottunut pitkälti erilaisten materiaalien rajoitteiden tarkasteluun digitaalisen median käytön esteenä. Painopiste on kuitenkin alkanut siirtyä erilaisien digitaalisten kykyjen ja taitojen huomioimiseen. (Van Dijk, 2006.)

Van Dijkin (2005) mukaan mahdollisuudella käyttää digitaalista mediaa on neljä peräkkäistä tasoa: motivaatio käyttää, materiaaliset mahdollisuudet (kuten pääsy teknologian pariin), tarvittavat taidot sekä lopulta mahdollisuus käyttää digitaalista mediaa (esim. käyttöaika) (kuvio 3). Van Dijkin (2005) mukaan käyttöä seuraa ideaalitulenteessa uusi innovaatio, jolloin prosessi alkaa alusta (kuvio 3).

KUVIO 3 Neljä käytön mahdollistavaa tasoa (Van Dijk, 2005, 22)

Puutteet millä tahansa edeltävistä neljästä tasosta johtavat siihen, että yksilö ei pysty hyödyntämään digitaalista mediaa, joko osittain tai ollenkaan. Yksilö voi esimerkiksi omistaa tietokoneen, mutta voidakseen hyödyntää teknologiaa, tällä täytyy kuitenkin olla sekä motivaatio tai toive käyttää teknologiaa että sen käyttöön tarvittavat taidot (kuten informaation käsittelyyn liittyvät taidot ja

laitteiden käyttötaidot) sekä esimerkiksi ajallisia resursseja. Pelkkä fyysinen pääsy teknologian pariin ei tarkoita, että teknologiaa myös käytettäisiin. (Van Dijk, 2005; Van Dijk, 2006.)

Teknologiaan käyttöön liittyvää motivaation puutetta on selitetty sosiaalisilla, kulttuurisilla sekä mentaalisilla ja psykologisilla tekijöillä. Jälkimmäiset ovat nostaneet esiin ns. ”teknofobian” ja ”tietokoneiden pelon” (engl. computer anxiety). (Van Dijk, 2006.) Teknologian käyttämättömyyden selittäminen psykologisilla tekijöillä on kuitenkin ongelmallista, jos sen käyttämättömyyttä ruvetaan sen avulla patologisoimaan (Selwyn, 2003).

On lisäksi huomattava, että digitaalinen kuilu ei ole binäärinen ilmiö. Ihmiset eivät ole joko osallisia tai osattomia suhteessa teknologiaan, vaan käyttö on luonteeltaan muuttuvaa: käyttö voi olla ajoittaista, se voidaan lopettaa, käyttöä voidaan vältellä tai siitä voidaan kieltäytyä tyystin (Van Dijk, 2006).

Binäärisyyden lisäksi digitaalisia kuiluja koskeva tutkimus on tarkastellut käyttämättömyyttä pitkälti passiivisena ilmiönä, jossa käyttäjien motivaatiot, syyt ja perustelut olla käyttämättä tai omaksumatta jotakin teknologiaa on jätetty huomiotta. Keskustelua on sävyttänyt eräänlainen teknologinen determinismi, jossa teknologinen muutos on nähty väistämättömänä ja hyvänä asiana. (Van Dijk, 2006; Selwyn, 2003.)

Osattomien lisäksi on kuitenkin myös ”haluttomia” (engl. want-not), jotka eivät halua käyttää teknologiaa siitä huolimatta, että heillä olisi kaikki sen käyttöön tarvittavat resurssit. Käyttämättömyydestä tai ”yhteydettömistä” (engl. disconnected) tehty tutkimus on kuitenkin suhteellisen niukkaa. (Van Dijk, 2006; myös Selwyn, 2003.)

Erilaisia aktiivisia syitä ja motivaatioita olla käyttämättä teknologiaa on tarkasteltu tutkimuskirjallisuudessa (erityisesti ihmisen ja tietokoneen välisen vuorovaikutuksen tutkimuksen piirissä) käyttämättömyyden käsitteen kautta, joka on käsitteenä myös tämän tutkielman keskiössä.

2.4 Käyttämättömyys

Käyttämättömyys (engl. non-use) on tämän tutkielman yksi keskeisistä käsitteistä. Käyttämättömyydellä tarkoitetaan tilannetta, jossa yksilö *ei käytä* esimerkiksi teknologiaa, tuotetta tai palvelua. Wyatt (2001) luokittelee käyttämättömyyden neljään ryhmään seuraavasti: *vastustajat*, *hylkääjät*, *ulkopuolelle jätetyt* ja *erotetut*. Ryhmät jakautuvat kahdelle akselille sen mukaan onko käyttämättömyys *vapaaehtoista* vai *vastentahtoista*, ja sen mukaan, jos *ei ole koskaan käyttänyt* tai jos *on lopettanut käytön* (Wyatt, 2001) (taulukko 2).

TAULUKKO 2 Käyttämättömyyden kategoriat (Wyatt, 2001)

	Ei ole koskaan käyttänyt	On lopettanut käytön
Vapaaehtoisesti	Vastustajat	<i>Hylkääjät</i> (tylsistyminen, vaihtoehdot, hinta, tms.)
Vasten tahtoaan	Ulkopuolelle jätetyt (ei ole syystä tai toisesta mahdollisuutta käyttää teknologiaa)	Erotetut (esim. hinnan tai käyttömahdollisuuden menettämisen, tms. vuoksi)

Wyattin esittämä luokittelu tavoittaa hyvin käyttämättömyyden eri puolia. Luokittelusta ilmenee, että käyttämättömyydellä on erilaisia kategorioita, joiden taustalla voi olla erilaisia syitä ja motivaatioita. Luokittelu on kuitenkin karkea. On syytä kysyä, ovatko esimerkiksi kaikki ne, jotka eivät omasta tahdostaan ole ryhtyneet käyttämään jotakin teknologiaa, kyseisen teknologian vastustajia? On olemassa tilanteita, joissa teknologian käyttäminen ei ole syystä tai toisesta järkevää tai houkuttelevaa, esimerkiksi elämäntilanteen vuoksi. Tällainen tilanne voisi olla vaikka yksin yliopiston lähellä asuvalla opiskelijalla, jonka ei taloudellisista syistä kannata omistaa yksityisautoa. Opiskelija ei kuitenkaan välttämättä ole yksityisautoilun vastustaja.

”Vastustaja” onkin liian absoluuttinen termi kuvaamaan kaikkia tilanteita, joissa yksilö on päättänyt olla käyttämättä teknologiaa. Esimerkiksi Baumer ym. (2014) esittävät käyttämättömyyden ilmenevän usein ei-absoluuttisena, tilanteissa tapahtuvana ”jatkuvana rajanvetona”, joille ominaista ei niinkään ole periaatteellinen kieltäytyminen, vaan palvelun tulkitseminen tarpeettomaksi josakin tilanteessa.

Selwynin (2003) mukaan tieto- ja viestintäteknologian käyttämättömyyttä on lähestytty tutkimuskirjallisuudessa pääasiassa seuraavien neljän diskurssin kautta, jotka selittävät käyttämättömyyttä:

1. materiaalisilla tai kognitiivisilla puutteilla,
2. teknofobialla,
3. ideologisella kieltäytymisellä ja
4. diffuusioteorialla.

Ensimmäisen selitysmallin mukaan käyttämättömyys johtuu ensisijaisesti puutteellisista materiaalisista mahdollisuuksista käyttää teknologiaa, tai kognitiivisista seikoista, kuten kyvyistä ja taidoista käyttää teknologiaa. Edellä mainittujen kognitiivisten seikkojen lisäksi toinen tapa selittää käyttämättömyyttä ns. ”teknofobia”. ”Teknofobialla” tarkoitetaan ”yksilön kokemaa pelkoa teknologiaa kohtaan silloinkin, kun siitä ei aiheudu todellista tai välitöntä uhkaa”. Kolmas diskurssi puhuu ”ideologisesta kieltäytymisestä”. Ideologisella kieltäytymisellä on pyritty selittämään sitä, että television ja puhelimenkin kaltaisia ”universaaleja” teknologioita käyttää vain 90–98 % väestöstä. Näkemyksen mukaan ulkopuolelle jäävä joukko vastustaa teknologiaa jostain ideologisesta syys-

tä. Selwynin mukaan neljäs yleinen selitysmalli on diffuusioteoria. Diffuusioteoria kuvaa teknologian yleistymistä s-käyrän avulla. Sen mukaan uusi teknologia yleistyy ensin pienen joukon keskuudessa, minkä jälkeen suuri massa omaksuu (tai on omaksumatta) teknologian käyttöönsä, jolloin jäljelle jäävät vain "vitkastelijat", jotka omaksuvat teknologian käyttöönsä valtavirtaa hitaammin. (Selwyn, 2003.)

Selwyn näkee edellä mainituissa diskursseissa ongelmana niiden keskittymisen teknologian käyttäjien ominaisuuksiin ja toisaalta "osattomien" (engl. have-nots) patologisoinnin. Teknologia esitetään usein yksinomaan haluttavana ilmiönä, joka hyödyttää yksilöitä. Tämä tarkastelutapa jättää huomiotta mahdolliset yksilölliset ja perustellut syyt teknologian käyttämättömyyteen. (Selwyn, 2003.)

Satchell ja Dourish (2009) ovat jakaneet käyttämättömyyden edelleen kuuteen erilaiseen kategoriaan:

1. vitkastelu,
2. aktiivinen vastustus,
3. pettymys,
4. riistetyt oikeudet (engl. disenfranchisement),
5. siirretty käyttö (engl. displacement) ja
6. välinpitämättömyys.

Jaottelu ei kuvaa käyttämättömyyden muotoja aivan yhtä yleispätevästi, kuin Wyattin (2001) jaottelu, mutta se tavoittaa kuitenkin joukon syitä ja motivaatioita käyttämättömyyden taustalla, jotka Wyattin (2001) jaottelusta uupuvat.

Vitkastelulla Satchell ja Dourish tarkoittavat nimenomaan diffuusioteorian esittämiä "vitkastelijoita" eli niitä, jotka "eivät vielä ole omaksuneet teknologiaa". Kirjoittajien mukaan aktiivinen vastustus uupuu diffuusioteorian mukaisesta mallista, joka näkee vitkastelijatkin ainoastaan "potentiaalisina käyttäjinä", ja tulee samalla sivuuttaneeksi käyttämättömyyden syyt ja perustelut. Aktiivisen vastustuksen syitä voivat olla esimerkiksi huoli yksityisyydestä ja henkilökohtaisten tietojen jakamisesta, ajankäytöstä, erilaisten vuorovaikutuksen tapojen suosiminen, poliittiset asenteet sekä esimerkiksi huoli ympäristöstä, terveydestä jne. Kolmas kategoria, pettymys, on Satchellin ja Dourishin mukaan yksi aktiivisen vastustuksen muoto. Pettymyksellä kirjoittajat tarkoittavat eräänlaista "nostalgista kaipuuta mennyttä maailmaa kohtaan" ja uuden teknologian pitämistä "epäautenttisenä" (verrattuna esimerkiksi kasvokkaiseen vuorovaikutukseen). "Riistetyillä oikeuksilla" Satchell ja Dourish tarkoittavat "fyysisistä, kognitiivisista, taloudellisista, sosiaalisista, infrastruktuurista, maantieteellisistä, jne." seikoista johtuvia puutteellisia teknologian käyttömahdollisuuksia. "Siirretyllä käytöllä" tutkijat puolestaan viittaavat erilaisiin tapoihin käyttää teknologiaa epäsuorasti, esimerkiksi toisen käden kautta. Viimeinen kategoria, välinpitämättömyys, tarkoittaa yksinkertaisesti tilanteita, joissa teknologia ei herätä erityistä kiinnostusta suuren joukon keskuudessa. (Satchell & Dourish, 2009.)

Satchellin ja Dourishin esittämä käyttämättömyyden jaottelu on kaikkea muuta kuin täydellinen. On erikoista, että kirjoittajat eivät viittaa digitaalisen kuilun tutkimukseen lainkaan, vaikka ”riistettyjen oikeuksien” käsite on lähes yhdenmukainen digitaalisen kuilun käsitteen kanssa. Satchellin ja Dourishin (2009) mukaan luokittelun tarkoitus on kuitenkin osoittaa, että käyttämättömyys ei ole pelkästään ”käytön” puuttumista, vaan se ilmenee usein ”aktiivisena, merkityksellisenä, motivoituneena, harkittuna, jäsennehtynä, täsmällisenä, vivahteikkaina, johonkin kohdistettuna ja tuotteliaana ilmiönä”. Tällaisena avauksena ihmisen ja teknologian monimutkaisesta suhteesta luokittelu on ilmeisen hyvä.

Parhaiten käyttämättömyyden aktiivista, merkityksellistä (ja harkittua) muotoa ilmentäneen aktiivinen vastustus tai jopa vastarinta. Satchell ja Dourish (2009) nostavatkin esimerkikseen luddiitit – 1800-luvun Englannissa teollista vallankumousta – tai pikemminkin sen aiheuttamia sosiaalisia muutoksia työntekijöiden oloissa – vastustaneet tekstiilityöläiset, jotka rikkoivat kehuukoneita eräänlaisena aktiivisen vastarinnan muotona. Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyydessä on kuitenkin tähän merkittävä ero: kehuukoneiden vastustus liittyi luddiiteilla työpaikkojen menettämiseen, kun taas verkkoyhteisöpalvelut ovat syntyneet ensisijaisesti vapaa-ajan tarkoituksiin, ja niiden käyttämättömyys voidaan nähdä vapaa-ajan valintana.

Käyttämättömyys on tärkeä tutkimuskohde erityisesti tilanteessa, jossa suuri osa väestöstä on ryhtynyt käyttämään jotakin teknologiaa (Baumer, ym. 2014). Tällöin on mielekästä esittää kysymyksiä kuten ”ketkä eivät käytä kyseistä teknologiaa?”, ”miksi he eivät käytä sitä?” ja ”mitä seuraamuksia käyttämättömyydellä on?”.

Käyttämättömyys kertoo meille jotakin sellaista ihmisen ja teknologian välisestä suhteesta, mitä yksin teknologian tai sen käytön ja käyttäjien tutkiminen ei kertoisi (Satchell & Dourish, 2009; Baumer, ym. 2014).

3 VERKKOYHTEISÖPALVELUIDEN KÄYTTÄMÄTTÖMYYDEN ERILAISET MUODOT

Tässä luvussa tarkastellaan verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyydestä tehtyä tutkimusta. Suoranaista ”käyttämättömyydestä” tehtyä tutkimusta on saatavilla vähän, mutta aihetta voidaan tarkastella myös sosiaalisen median ja verkkoyhteisöpalveluiden *vastustamisen* ja *käytön rajoittamisen* diskurssien avulla, jolloin ilmiöstä saadaan kenties parempi käsitys.

Tarkastelun keskipisteessä ovat erilaiset tutkimuksissa ilmenneet syyt ja motivaatiot verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden taustalla. Syiden ja motivaatioiden lisäksi tarkastellaan käyttämättömyyden erilaisia tyyppejä, eli niitä tapoja ja käytänteitä, jotka ilmentävät erilaisia syitä ja motivaatioita olla käyttämättä verkkoyhteisöpalveluita.

Tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa esitellään verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyydestä tehtyä tutkimusta, toisessa ja kolmannessa alaluvussa käyttämättömyyden taustalla ilmenneitä syitä ja motivaatioita sekä käyttämättömyyden tyyppejä ja käytänteitä. Lopuksi ennen tutkielman yhteenvetoa tarkastellaan minkälaisia seuraamuksia ulkopuolelle jättäytymisellä tai jäämisellä mahdollisesti on.

3.1 Aihepiiristä tehty tutkimus

Sosiaalisen median ja verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä ilmiönä on tutkittu vähän, mutta enenevässä määrin. Käyttämättömyyttä voidaan tarkastella muun muassa sen osalta, ketkä eivät käytä verkkoyhteisöpalveluita, mistä syistä tai motivaatioista käyttämättömyys johtuu ja millaisia eri tapoja tai käytänteitä käyttämättömyyteen liittyy. Käytänteet ja syyt voivat olla moninaisia ja esiintyä erilaisina yhdistelminä.

Sekä Foot (2014) että Morrison ja Gomez (2014) ovat tutkineet sosiaalisen median vastustamiseen liittyviä diskursseja systemaattisten kirjallisuuskatsaus-

ten avulla. Morrison ja Gomez (2014) tarkastelivat erilaisia motivaatioita ja käytänteitä, jotka liittyvät laajemmin kommunikaatioteknologian mahdollistaman ”jatkuvan yhteydessä olon” vastustamiseen sekä sen rajoittamiseen, kun taas Foot (2014) selvitti sosiaalisen median vastustuksen diskurssien historiallista muotoutumista verkkokeskusteluissa. Footin (2014) mukaan satunnaisia merkkejä sosiaalisen median vastustuksesta esiintyi verkkokeskusteluissa jo vuosina 2006–2008, mutta vasta vuosina 2009–2011 erilaisissa verkkojulkaisuissa ilmaantui moniääninen vastustus, joka varoitti suurta yleisöä sosiaalisen median jatkuvan käytön haittapuolista.

Verkkokeskusteluissa, sanomalehdissä ja tutkimuskirjallisuudessa esiintyneiden diskurssien tarkastelun lisäksi joukko tutkijoita on lähestynyt sosiaalisen median ja verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä empiirisesti haastattelu- ja kyselyaineistojen avulla. Baumer ym. (2013) ovat selvittäneet Facebookin käyttämättömyyden, käytön lopettamisen ja käytön rajoittamisen käytänteitä, syitä ja motivaatiota laajan haastatteluaineiston avulla. Schoenebeck (2014) on tarkastellut Twitterin ja Facebookin käytön rajoittamista analysoimalla Twitterissä esiintyneitä käytön rajoittamiseen (eli ns. ”digitaaliseen paastoon”) liittyviä ilmauksia. Lisäksi Guo, Hoe-Lian, Rashid, Han ja Sun (2014) ovat tutkineet Facebookin ja Twitterin käytön lopettamista kyselytutkimuksen avulla, ja Turan, Tinmaz ja Goktas (2013) puolestaan haastatteleamalla turkkilaisia teknillisen korkeakoulun opiskelijoita, jotka eivät käytä Facebookia.

Jo edellä mainittujen lisäksi Karppi (2011) on tutkinut Facebookista irroitautumista ns. ”digitaalisen iltsemurhan” näkökulmasta. Karppi käsittelee kahden verkkosivustoa, *Seppukoo.com*:ia ja *Web 2.0 Suicidemachinea*, joiden avulla Facebookin käyttäjä voi poistaa profiilinsa automatisoidusti, suorittaen eräänlaisen performatiivisen ”digitaalisen itsemurhan”. Performatiivisuus syntyy siitä, että käyttäjän profiili ei poistu Facebookista kokonaan, mutta sen sisältö tuhoetaan automatisoidusti vähitellen. Lisäksi käyttäjän Facebook -ystävät saavat viestin ystävänsä ”digitaalisen itsemurhasta”, ja heitä kehoitetaan ryhtymään samaan. (Karppi, 2011.)

Myös Portwood-Stacer (2012) on tutkinut Facebookin käytöstä pidättäytymisen performatiivista ja poliittista luonnetta diskursseissa, joita käytöstä pidättäytymisen yhteydessä esiintyy. Portwood-Stacerin mukaan Facebookin käytöstä pidättäytyminen on performatiivista vastarintaa ”uusliberaalissa kuluttajakulttuurissa”, jossa kulutusvalinnat nähdään aktiivisena poliittisen osallistumisen muotona. Facebookin käytöstä kieltäytymisen kaltainen ”kulutuskriittinen kannanotto” tulkitaan kuitenkin usein väärin, esimerkiksi elitismiksi, yksilön tarikoittaman ”media-alustan kritiikin” sijaan. (Portwood-Stacer, 2012.)

Aihepiiristä tehty tutkimus on käytetyiltä metodeiltaan ja teoreettiselta pohjaltaan moninaista, mutta tutkimustulokset ovat jossain määrin yhteneväisiä sen osalta a) millaisia syitä ja motivaatioita käyttämättömyyden taustalla on, ja b) että käyttämättömyys on usein aktiivinen ja perusteltu ilmiö. Tutkimusten keskeiset tulokset esitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

3.2 Käyttämättömyyden syyt ja motivaatiot

Tässä luvussa tarkastelen ja vertailen aihepiirin tutkimuksessa esiin nousseita syitä ja motivaatioita verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden, käytön lopettamisen ja käytön rajoittamisen taustalla. Tutkimukset käsittelevät pääasiassa Facebookin ja Twitterin käyttämättömyyttä, ja esiin nousseet syyt ja motivaatiot ovat pitkälti saman suuntaisia (esim. yksityisyyteen, ajankäyttöön ja kasvokkaisen kommunikaation arvostamiseen liittyviä).

Aluksi on syytä tarkastella yleisemmissä ”sosiaalisen median” ja ”jatkuvan yhteydessä olemisen” vastustamisen diskursseissa esiintyviä syitä ja motivaatioita käyttämättömyyden tai käytön vastustamisen taustalla. Verkkoyhteisöpalvelut ovat osa tätä laajempaa sosiaalisen median kokonaisuutta, ja toisaalta erityisesti verkkoyhteisöpalvelut mainitaan sosiaalista mediaa koskevissa diskursseissa usein (ks. esim. Morrison & Gomez, 2014).

Morrison ja Gomez (2014) tarkastelivat diskursseja, jotka liittyvät älypuhelin, langattoman internetin ja sosiaalisen median mahdollistaman ”jatkuvan yhteydessä olemisen” vastustamiseen tai sen rajoittamiseen. Morrisonin ja Gomezin (2014) mukaan keskusteluissa esiintyi seuraavat 5 motivaatiota rajoittaa jatkuvaa yhteydessä olemista:

1. tunneperäinen tyytymättömyys,
2. ulkoiset arvot (poliittiset, uskonnolliset tai moraaliset syyt, kuten esimerkiksi ”kasvokkaisen kommunikaation arvostaminen”),
3. kontrollin takaisin saaminen (ajankäytön hallinta),
4. addiktio (tai pelko mahdollisesta addiktiosta),
5. yksityisyys (pelko yksityisyyden menettämisestä, valvonnasta ja verkko-identiteetistä).

Tunneperäinen tyytymättömyys liittyy usein pettymykseen, kuten täyttymättömin odotuksiin. Esimerkki tällaisesta pettymyksestä voi olla kokemus sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kommunikaation ”epäaitoudesta”. Ulkoiset arvot, kuten poliittinen tai uskonnollinen suuntautuminen tai moraaliset arvot voivat ilmetä esimerkiksi markkinoinnin ja konsumerismin vastustamisena ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen suosimisena. Kolmas motivaatio vastustuksen taustalla liittyy kontrolliin omasta ajankäytöstä. Sosiaalisen median ja surffailun ajatellaan vievän aikaa tuotteliaalta toiminnalta. Tutkijoiden mukaan ajankäytön hallinta esiintyi useimmiten toissijaisena motivaationa jonkin muun motivaation rinnalla. Diskursseissa esiintyi myös pelko addiktoitumisesta teknologiaan, erityisesti nuorten keskuudessa. Viides diskursseissa esiintynyt motivaatio rajoittaa teknologian käyttöä on huoli yksityisyydestä ja käyttäjien tietojen myymisestä tai väärinkäytöstä. (Morrison & Gomez, 2014.)

Foot (2014) tutki sosiaalisen median vastustukseen liittyvien diskurssien muodostumista verkkokeskusteluissa vuosina 2006–2013. Foot (2014) tunnisti

diskursseista viisi keskeistä halua sosiaalisen median käytön vastustamisen taustalla:

1. halu yhteydettömyyteen,
2. halu pitää enemmän yhteyttä kasvotusten,
3. halu luoda lapsille tilaa jossa nauttia perinteisistä lapsuuden aktiviteeteista,
4. halu viettää vähemmän aikaa ”verkon hälinässä”,
5. halu yksityisyyden tunteen säilyttämiseen tai palauttamiseen.

Footin (2014) esittämät viisi halua poikkeavat jossain määrin Morrisonin ja Gomezin (2014) esittämistä vastustuksen motivaatioista, vaikka diskursseissa onkin yhtäläisyyksiä. Ensimmäinen halu, ”halu yhteydettömyyteen”, liittyy ajankäytön hallintaan ja jatkuvan yhteydessä olemisen rajoittamiseen informaatio- tulvan keskellä (Foot, 2014). Myös toinen halu resonoi Morrisonin ja Gomezin (2014) havainnon kanssa kasvokkaisen vuorovaikutuksen arvostamisesta. Kolmas havainto, perinteisten lapsuuden aktiviteettien turvaaminen, ei kuitenkaan esiinny Morrisonin ja Gomezin (2014) havainnoissa, vaikka toisaalta sen voidaan ajatella liittyvän Morrisonin ja Gomezin esittämään poliittisten, uskonnollisten tai moraalisten arvojen kategoriaan. Neljäs halu, halu viettää vähemmän aikaa ”verkon hälinässä”, liittyy erityisesti verkossa tapahtuvan markkinoinnin, verkkopelien, pornon, huijausyritysten jne. välttämiseen (Foot, 2014). Myös tämä havainto poikkeaa Morrisonin ja Gomezin (2014) havainnoista. Sen sijaan yksityisyyteen liittyvät huolet esiintyvät myös Morrisonin ja Gomezin löydöksissä yhtenä käytön rajoittamisen motivaationa.

Yleisten sosiaalisen median vastustuksen diskurssien lisäksi tutkielmassa tarkastellaan neljää tutkimusta, jotka käsittelevät nimenomaan verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä.

Baumer ym. (2013) tutkivat Facebookin käyttämättömyyden, käytön lopettamisen tai sen rajoittamisen syitä ja motivaatiota kyselyllä, johon vastasi yli 400 Internetin käyttäjää. Baumerin ym. (2013) mukaan vastauksista ilmeni seuraavat kuusi perustelua käyttämättömyyden, käytön rajoittamisen, käytön lopettamisen (tai halun lopettaa tai rajoittaa käyttöä) taustalla:

1. yksityisyys,
2. tietojen (väärin)käyttö,
3. banaalius,
4. produktiivisuus,
5. addiktio, vieroittautuminen ja irrottautuneiden kadehtiminen,
6. sosiaaliset, ammatilliset ja institutionaaliset paineet.

Perusteluista yksityisyys liittyi ensisijaisesti haluttomuuteen jakaa oman elämän yksityiskohtia verkossa muiden käyttäjien kanssa. Verkossa ”näytteillä olon” vastustaminen sekä huoli tietojen mahdollisesta väärinkäytöstä (esim. tulevat työnantajat tai kiristäminen) olivat yleisiä yksityisyyteen liittyviä perusteluita. Tietojen (väärin)käyttö puolestaan liittyy Facebookin (yrityksenä) tapaan

käsitellä henkilökohtaista informaatiota. Erityisesti jatkuvasti muuttuvat yksityisyysasetukset aiheuttivat epäluottamusta palvelua kohtaan. Kolmas kategoria, banaalius, liittyy yksinkertaisesti siihen, että palvelun sisältämä informaatio koettiin triviaalina, epäkiinnostavana ja ajanhukkana. Produktiivisuuteen liittyvä perustelu on päinvastainen: erityisesti akateemikkojen keskuudessa Facebookin käyttö koettiin uhkaksi tuotteliaisuudelle siellä käytetyn (liiallisen) ajan vuoksi. Facebook koettiin addiktoivaksi, ja sen käytön rajoittamisesta tai lopettamisesta kuvattiin tulevan jopa vieroitusoireita. Yksi syy käytön lopettamiseen (ja toisaalta käytön lopettaneiden ihailuun) olikin tämä koettu addiktoivuus. Viimeinen perustelu liittyy ulkoisiin syihin. Ulkoisia syitä voivat olla esimerkiksi halu suojautua vainoajalta tai ammatin tai instituution asettamat rajoitteet sosiaalisen median käyttöön. (Baumer ym., 2013.)

Myös Guo ym. ovat tarkastelleet Facebookin (ja Twitterin) käytön lopettamista kyselytutkimuksen avulla. Guon ym. (2014) mukaan viisi yleisintä syytä Twitterin käytön lopettamisen taustalla olivat:

1. mieltymys ainoastaan yhden verkkoyhteisöpalvelun käyttöön,
2. matala käyttöaste perheen ja ystävien keskuudessa,
3. haluttomuus henkilökohtaisen elämän jakamiseen tuntemattomien kanssa,
4. muiden kommunikaatiotapojen (kuten sähköpostin) suosiminen,
5. haluttomuus seurata jatkuvia triviaaleja päivityksiä julkisuuden henkilöiltä tai muilta käyttäjiltä.

Syyt Facebookin käytön lopettamisen taustalla poikkesivat jossain määrin edellisistä. Guon ym. (2014) mukaan viisi yleisintä syytä Facebookin käytön lopettamisen taustalla olivat:

1. haluttomuus jättää jälki itsestä Internetiin,
2. haluttomuus henkilökohtaisen elämän jakamiseen tuntemattomien kanssa,
3. mieltymys ainoastaan yhden verkkoyhteisöpalvelun käyttöön,
4. Facebookin viemä huomio muilta, tärkeämmiltä asioilta,
5. henkilökohtaisten tietojen luvaton käyttö.

Baumerin ym. (2013) tapaan myös Guon ym. (2014) havainnoissa esiintyivät ajankäyttöön ja yksityisyyteen liittyvät syyt käytön lopettamisen taustalla. Yksityisyyteen liittyvät perustelut olivat Guon ym. (2014) tutkimuksessa kuitenkin yleisempiä, kuin Baumerin ym. (2013) havaitsemat yksityisyyteen liittyvät perustelut. On huomattava, että Baumerin ym. (2013) aineisto on kerätty Yhdysvalloissa, kun taas Guo ym. (2013) keräsivät aineistonsa pääosin Kaakkois-Aasiasta, erityisesti Singaporesta (66 %), ja Kiinasta (17 %). Onkin mahdollista, että kulttuurisilla ja yhteiskunnallisilla eroilla on vaikutusta siihen, mitkä syyt ja motivaatiot verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden taustalla korostuvat tutkimuksissa.

Turan, Tinmaz ja Goktas (2013) haastattelivat pientä joukkoa (n=20) turkilaisten teknillisten korkeakoulujen opiskelijoita, jotka eivät käytä Facebookia. Haastatteluissa esiintyi heidän mukaansa 12 teemaa, joilla käyttämättömyyttä perusteltiin:

1. liiallinen ajankäyttö verkossa,
2. kiinnostuksen puute,
3. muiden kommunikaatiovälineiden suosiminen,
4. addiktio,
5. ei pidä itsensä esittämisestä,
6. verkkoyhteisöpalveluiden tarkoituksesta poikkeaminen,
7. epäsosiaalisuus,
8. pelko akateemisesta epäonnistumisesta,
9. huoli yksityisyydestä,
10. vanhempien huoli,
11. muiden verkkoyhteisöpalveluiden suosiminen,
12. verkkokiusaaminen.

Teemoista moni on esiintynyt myös aiemmin tässä tutkielmassa esitellyissä tutkimuksissa. Esimerkiksi liiallinen ajankäyttö, kiinnostuksen puute, muiden kommunikaatiovälineiden suosiminen (kyseisen verkkoyhteisöpalvelun sijaan), haluttomuus jakaa tietoja itsestä verkossa, addiktio ja huoli yksityisyydestä esiintyvän tämän tutkielman käsittelemissä verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä koskevissa tutkimuksissa lähes poikkeuksetta.

Turanin, Tinmazin ja Goktasin (2013) haastateltavat tarkoittivat ”verkkoyhteisöpalvelun tarkoituksesta poikkeamisella” sitä, että käyttäjät olivat alun perin rekisteröityneet palveluun pitääkseen yhteyttä ystäviinsä ja sukulaisiinsa, mutta palvelun käyttö oli ajan myötä muuttunut esimerkiksi yhä enemmän verkkopelaamisen suuntaan. Epäsosiaalisuudella haastateltavat viittasivat vähentyneeseen kasvokkaiseen vuorovaikutukseen ja kokemukseen ystävyysuhteiden laadun heikkenemisestä, kun kommunikaatio tapahtui kasvavassa määrin Facebookin välityksellä. Facebookissa käytetty aika koettiin myös uhkana akateemiselle menestykselle, esimerkiksi vaikeuksina lukea tentteihin. (Turan, Tinmaz & Goktas, 2013.) Esimerkiksi Baumer ym. (2013) havaitsivat samanlaisia huolia erityisesti akateemikkojen keskuudessa (uhka produktiivisuudelle).

Muita, muissa tässä tutkielmassa esitellyissä tutkimuksissa esiin nousemattomia syitä olivat Turanin, Tinmazin ja Goktasin (2013) mukaan ”vanhempien huoli” ja ”verkkokiusaaminen”. Esimerkiksi erään naispuolisen opiskelijan vanhemmat olivat kieltäneet tätä käyttämästä Facebookia (Turan, Tinmaz & Goktas, 2013). Olisikin mielenkiintoista tarkastella laajemman otannan avulla, missä määrin ilmiö (vanhempien huolesta/kontrollista johtuva käyttämättömyys) esiintyy, ja miten kulttuuriset erot, kuten naisen asema yhteiskunnassa, vaikuttavat käyttämättömyyden moninasiin syihin. ”Vanhempien huoli” käyttämättömyyden syynä sijoittuisi Wyattin (2001) jaottelussa ulkopuolelle jätettyjen tai erotettujen kategoriaan (ks. taulukko 2 aiemmin).

Viimeisenä käsiteltävänä tutkimuksena tässä luvussa on Schoenebeckin (2014) tutkimus, joka tarkasteli sosiaalisen median käytön rajoittamista Twitterissä esiintyneiden ”digitaalisen paaston” (eli käytön rajoittamisen) ilmausten avulla.

Schoenebeck (2014) tutki missä määrin sosiaalisen median käyttäjät hallitsevat omaa sosiaalisen median käyttöään, Twitteristä taukoa pitävien käyttäjien piirteitä sekä niitä tekijöitä, jotka saavat sosiaalisen median käyttäjät harkitsemaan taukojen pitämistä sosiaalisesta mediasta (ja minkälaisia kompromisseja he näkevät ajankäytössään).

Paasto on uskonnollinen juhla, johon liittyy useissa uskonnoissa myös teknologian käytön rajoittaminen. Useat käytön rajoittamisen ilmaisut liittyivät jollain tavalla huoleen ”sosiaalisen median liikakäytöstä” ja addiktiivisuudesta, sekä muiden, elämän kannalta tärkeämpien asioiden (kuin sosiaalisen median) saamaan pienempään huomioon. (Schoenebeck, 2014.)

Liiallinen ajankäyttö tai vähintäänkin huoli liiallisesta ajankäytöstä verkoyhteisöpalveluissa (tai sosiaalisessa mediassa ylipäänsä) esiintyikin jossain muodossa syynä käyttämättömyyden (käytön rajoittamisen tai sen lopettamisen) taustalla kaikissa tässä luvussa käsitellyissä tutkimuksissa. Schoenebeck (2014) kuitenkin esittää, että kyse voi olla myös ns. ”moraalisesta paniikista”. Liikakäyttö ei välttämättä ole todellinen uhka, vaan pelkoa addiktioista ja liikakäytöstä myös lietsotaan mediassa ja erilaisissa keskusteluissa (Schoenebeck, 2014). On kuitenkin syytä havaita, että erilaisia syitä ja motivaatioita käyttämättömyyden taustalla on useita, ja ne esiintyvät tutkimuskirjallisuudessa moninaisena joukkona ja eri yhdistelminä. Käyttämättömyys on siis kaikkea muuta kuin digitaalisen kuilun tarkoittama passiivinen, osattomuudesta johtuva ilmiö.

3.3 Käyttämättömyyden tyypit

Baumer ym. (2013) tarkastelivat tutkimuksessaan edellisessä alaluvussa esitettyjen käyttämättömyyden syiden ja motivaatioiden lisäksi käyttämättömyyden erilaisia ilmenemismuotoja eli niitä tapoja, joilla käyttämättömyys ilmenee käytännössä ihmisten toimissa. Käyttämättömyyden tyyppejä on Baumerin ym. (2013) mukaan viisi:

1. vastustaminen – henkilöllä ei ole lainkaan ollut Facebook -tiliä,
2. lähteminen – henkilö on poistanut tai deaktivoinut Facebook -tilinsä,
3. palaaminen – henkilö on lähtenyt Facebookista, mutta myöhemmin palannut sinne,
4. käytön rajoittaminen – henkilö ei ole lähtenyt Facebookista, mutta on rajoittanut sen käyttöä systemaattisesti,
5. jälkeen jätetyt – henkilö on Facebookin käyttäjä, mutta ystävän lähteminen Facebookista on vaikuttanut kyseiseen ihmissuhteeseen (esimerkiksi yhteydenpidon katkeaminen).

Baumerin ym. (2013) esiin nostamat käyttämättömyyden muodot noudattavat ainakin vastustamisen ja lähtemisen osalta Wyattin (2001) jaottelua (ks. taulukko 2). Sen sijaan Wyattin (2001) jaottelusta puuttuvat palaaminen, käytön rajoittaminen sekä ”jälkeen jätetyt”. Baumerin ym. (2013) esittämät käyttämättömyyden käytänteet kuitenkin ilmentävät sitä tosiseikkaa, että käyttämättömyys ei ole binäärinen ilmiö. Alan tutkijat ovatkin enenevässä määrin sitä mieltä, että käyttämättömyys ”on jatkuvasti tilanteissa tapahtuvaa neuvottelua käytänteistä” (Baumer ym., 2014) eli siitä, millä tavoin yksilö haluaa osallistua teknologian käyttöön kullakin hetkellä. Tämä voi ilmetä esimerkiksi rajoittamalla jonkin verkkoyhteisöpalvelun ominaisuuden käyttöä.

Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden vaikutus ihmissuhteisiin on jossain määrin huolestuttava piirre tilanteessa, jossa kasvava määrä viestinnästä tapahtuu verkkoyhteisöpalveluiden välityksellä. Baumerin ym. (2013) kuvaama ”jälkeen jätettyjen” joukko viestii siitä, että ihmiset ovat haluttomia tekemään kompromisseja yhteydenpidon suhteen, jos heidän ystävänsä eivät syystä tai toisesta halua käyttää tiettyä verkkoyhteisöpalvelua. Yhteydenpitoa muilla tavoin saatetaan pitää liian aikaa vievänä (Baumer ym., 2013) tai käytön lopettaminen saatetaan tulkita jopa vihamieliseksi tai elitistiseksi teoksi (Baumer ym., 2013; Portwood-Stacer, 2013).

Morrison ja Gomez (2014) löysivät ”jatkuvan yhteydessä olemisen” vastustamisen diskursseista seuraavat viisi käyttäytymismallia, jotka liittyvät käytön rajoittamiseen:

1. Yleisimmin mainittu malli oli *käyttäytymisen muuttaminen* (teknologian käytön hallitseminen tyytymättömyyden vähentämiseksi). Käyttäytymisen muuttamisella tarkoitetaan esimerkiksi ajan hallinnointia (käyttö vain tiettyyn aikaan), sovellusten hallintaa vaihtamalla sovellus toiseen (esimerkiksi Facebook sähköpostiin), tuntien tai viikkojen mittaista digitaalista paastoa ja ei-toivotun kommunikaation vähentämistä valetilien avulla.
2. Toinen malli on *sosiaalinen sopimus* – yhteinen päätös rajoittaa teknologian käyttöä (esim. puhelinten sammuttaminen lounaan ajaksi).
3. Kolmas malli on teknologinen ratkaisu kuten erilaiset filterit, lapsilukot ja ajastimet, tai älypuhelimien korvaaminen ”tyhmällä” puhelimella.
4. Kirjoittajien havaitsema neljäs malli on teknologian käytön lopettaminen *tyystin* (ns. ”takaisin metsään” -ratkaisu) jota Morrison ja Gomez kuvaavat ”äärimmäiseksi reaktioksi”.
5. Viides ja viimeinen käyttäytymismalli on ”ongelman sivuuttaminen” vastareaktionä käyttö rajoittamiselle. Tämä ryhmä ei näe teknologian käytössä mitään ongelmaa, eikä siten myöskään syytä rajoittaa sen käyttöä.

Morrisonin ja Gomezin (2014) esittämässä käyttäytymismalleissa on yhtäläisyyksiä mm. Schoenebeckin (2014) esittämien käytön rajoittamisen muotojen

kanssa. Luvussa 3.2 tarkasteltu ”digitaalinen paasto” (Schoenebeck, 2014) liittyy nimenomaan käytön rajoittamiseen, ja toisaalta julkiset lupaukset rajoittaa käyttöä voidaan nähdä sosiaalisina sopimuksina (teknologian käytön rajoittamisesta).

Morrisonin ja Gomezin (2014) esittämät käyttäytymismallit eivät kuitenkaan tunnu istuvan luvussa 2.4 esitettyihin Wyattin (2001) ja Satchellin ja Dou-rishin (2009) käyttämättömyyden määrittelyihin kovin hyvin siitä huolimatta, että esitetyissä käytön rajoittamisen käyttäytymismalleissa on ilmiselvästi kyse jonkinlaisesta käyttämättömyydestä. Paremmiin käyttäytymismallit istuvat Baumerin ym. (2014) esittämään käyttämättömyyden määrittelyyn, jossa käyttämättömyyttä tarkastellaan toimintana (tekona) identiteetin sijaan (”non-use” vrt. ”non-user”). Käyttämättömyys on näin ollen eräänlaista ”jatkuvasti tilanteissa tapahtuvaa neuvottelua käytänteistä”. (Baumer ym., 2014.) Tämä käyttämättömyyden kuvaus on vähemmän absoluuttinen ja sopii paremmin kuvaamaan esimerkiksi Baumerin ym. (2013) kuvaamaa tilannetta, jossa yksilö lopettaa (verkkoyhteisöpalvelun) käytön, mutta palaa myöhemmin käyttämään sitä.

3.4 Käyttämättömyyden seuraukset

Käyttämättömyyden mahdollisiin seurauksiin on keskitytty verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä koskevilla tutkimuksilla vähemmän kuin käyttämättömyyden erilaisiin ilmenemismuotoihin, syihin ja motivaatioihin.

Baumerin ym. (2013) kyselyyn vastanneista 110 (26,8 %) oli kytkenyt profiilinsa pois päältä (engl. deactivate), joista 73 (66,4 %) kertoi olevansa päätökseen ”jokseenkin tyytyväinen” tai ”erittäin tyytyväinen”. Vastaa- jista 46 (11,2 %) kertoi poistaneensa profiilinsa, joista 42 (91,3 %) kertoi olevansa ”jokseenkin tyytyväinen” tai ”erittäin tyytyväinen”, ja yksikään ei kertonut olevansa ”erittäin tyytymätön” päätökseen (Baumer ym., 2013). Käytön lopettamisen mahdollisista vaikutuksista huolimatta vastaajat olivat siis enimmäkseen tyytyväisiä päätökseensä.

Digitaalisen kuilun näkökulmasta käyttämättömyys nähdään osattomuutena. Yksilö ei pääse hyötymään teknologian tarjoamista hyödyistä, jos hän ei käytä teknologiaa. (esim. Van Dijk, 2006.) Onkin ilmeistä, että tilanteessa, jossa kasvava määrä viestinnästä tapahtuu verkkoyhteisöpalveluissa, jää yksilö väistämättä ”osattomaksi” tästä viestinnästä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa yli 90 % omasta viiteryhmästä on ryhtynyt käyttämään jotakin verkkoyhteisöpalvelua (kuten Taloustutkimuksen (2014) mukaan suomalaisten 15–24-vuotiaiden kohdalla on tapahtunut), vaikuttaa palvelun käyttämättömyys väistämättä yksilön elämään jollakin tavalla. Tämän tutkielman kirjoittamishetkellä tutkimuskirjallisuus antaa heikosti vastauksia siihen, millaisia nuo vaikutukset mahdollisesti ovat.

Tietyn verkkoyhteisöpalvelun käyttämättömyys ei välttämättä vaikuta pelkästään kyseisen palvelun sisällöstä paitsi jäämiseen. Yhä useammat käyttävät ns. "sosiaalista kirjautumista" (engl. social login), jossa kolmannen osapuolen palveluun kirjaututaan jonkin verkkoyhteisöpalvelun tunnuksilla (esim. Facebook, Twitter, Google+) (Van Der Sype & Seigneur, 2014). Esimerkki tällaisesta verkkosivusta on *Iltalehti.fi*, jossa uutisia kommentoidakseen käyttäjällä tulee olla Facebook -tunnus (muuta kirjautumisvaihtoehtoa ei ole) (Iltalehti, 2015). Tässä erityistapauksessa palvelun (verkkolehden) käyttäjällä tulee olla lisäksi tietyn verkkoyhteisöpalvelun (Facebookin) käyttäjätunnus voidakseen käyttää kaikkia palvelun ominaisuuksia.

Baumerin ym. (2013) mukaan sosiaalinen paine saattaa myös leimata käyttämättömyyden poikkeavaksi käyttäytymiseksi; Facebookin käyttö lopetetaan vain, jos "jokin on pielessä". Tämä saattaa johtaa Wyattin (2001) esittämästä "vastentahtoisen käyttämättömyyden" sijaan "vastentahtoiseen käyttöön" (Baumer ym., 2013). Myös Portwood-Stacer (2013) havaitsi käyttämättömyyteen (ja erityisesti Facebookin käytöstä kieltäytymiseen) liittyvissä diskursseissa mahdollisuuden leimautua "elitistiksi", jos yksilö ei halua käyttää verkkoyhteisöpalvelua (esimerkiksi poliittisista syistä).

4 POHDINTA

Tutkielmassa tarkasteltiin, mitä syitä ja motivaatioita verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden taustalla on, ja millä tavoin nämä syyt ja motivaatiot ilmevät ihmisten toiminnassa. Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä on alettu tutkia vasta viime vuosina, kenties siksi, että verkkoyhteisöpalveluiden yleistymisen myötä myös niiden käyttämättömyys on muodostunut merkittäväksi ilmiöksi.

Tutkielman keskeisenä tuloksena voidaan esittää, että verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyys ei ole suinkaan pelkästään passiivinen ilmiö, vaan käyttämättömyyden taustalla on lukuisia eri syitä ja motivaatioita, jotka voivat ilmetä erilaisina yhdistelminä ja tapoina toimia suhteessa teknologiaan (tämän tutkielman tapauksessa verkkoyhteisöpalveluihin). Lisäksi tutkimuksissa esiin nousseet syyt ja motivaatiot verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden taustalla olivat pitkälti samanlaisia, ja ne liittyivät esimerkiksi ajankäyttöön, addiktioihin, yksityisyyteen ja esimerkiksi kasvokkaisen vuorovaikutuksen arvostamiseen.

Tutkielman kenties selkeimmän rajoitteen muodostaa lähdekirjallisuuden keskittyminen pääasiassa kahden verkkoyhteisöpalvelun, Facebookin ja Twitterin käyttämättömyyden tarkasteluun. Hargittai (2007) huomauttaa, että verkkoyhteisöpalveluiden tarkastelu homogeenisena joukkona on ongelmallista siitä syystä, että niiden käyttäjäkunnat ja käyttötavat voivat poiketa toisistaan suuresti. Pelkästään yksittäisen verkkoyhteisöpalvelun käyttäjiä (tai sitä käyttämättömiä) tutkimalla ei siis voida tehdä yleistyksiä koskien kaikkia verkkoyhteisöpalveluita (Hargittai, 2007). Esimerkiksi Instagramin, Google+:n ja LinkedInin kaltaisia palveluita tutkittaessa käyttämättömyyden syyt ja motivaatiot saattaisivat olla hyvinkin erilaisia.

Erilaisten verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia, millä tavalla kulttuuriset erot vaikuttavat käyttämättömyyteen (esim. syyt, motivaatiot ja tavat). Tutkielma luo rajoitteistaan huolimatta pohjaa aiheen laajemmalle käsittelylle esimerkiksi pro gradu työssä. Jatkotutkimukses-

sa tutkimusmenetelmää olisi syytä laajentaa empiiriseksi esimerkiksi kysely- tai haastattelututkimuksen avulla.

Toinen selkeä rajoite liittyy verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden seurauksista tehtyyn tutkimukseen, jota ei juurikaan ole. Kuten aiemmin luvussa 2.2 esitettiin, sosiaalinen media ja verkkoyhteisöpalvelut ovat ainakin suomalaisessa ja amerikkalaisessa yhteiskunnassa voimakkaasti läsnä, sillä niissä yli puolet väestöstä käyttää verkkoyhteisöpalveluita. Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyys vaikuttaakin olevan jo suorastaan marginaalinen ilmiö niiden käytön yleisyyteen verrattuna. Pitkäaikaisen empiirisen tutkimuksen tekeminen verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyden seurauksista olisi siten perusteltua. Mahdollisessa jatkotutkimuksessa tulisi kuitenkin pidättäytyä patologisoimasta käyttämättömyyttä jonkinlaisena ”poikkeavuutena” (ks. Selwyn, 2003), ja huomioida käyttämättömyyden aktiivinen ja perusteltu luonne.

Käyttämättömyyden aktiivista luonnetta tarkasteltaessa on myös syytä huomata, että käyttämättömyys ei ilmene ainoastaan binäärisesti (joko käyttää tai ei käytä ollenkaan), vaan käyttämättömyydellä on useita erilaisia välimuotoja, kuten esimerkiksi *käytön rajoittaminen* (Baumer, ym. 2013). Aikaisemmin esitetty Baumerin ym. (2014) tekemä huomio siitä, että käyttämättömyys tapahtuu jatkuvana tilanteissa tehtävänä rajanvetona siitä, käyttääkö teknologiaa kullakin hetkellä (vai ei) tuntuukin kuvaavan käyttämättömyyttä vivahteikkaammin, kuin Wyattin (2001) hieman absoluuttiselta kuulostava määrittely (ks. luku 2.4).

Teknologian käyttämättömyys ei ole aina vapaaehtoista, mutta myöskään sen käyttö ei aina ole (vapaaehtoista) (Baumer ym., 2013). Cassidy (2015) onkin muotoillut ns. ”vastahakoisen osallistumisen” termin (engl. *participatory reluctance*) kuvaamaan tilanteita, joissa yksilöt osallistuvat teknologian käyttöön vastahakoisesti, esimerkiksi koska teknologialle ei ole varteenotettavia vaihtoehtoja (Cassidyn tapauksessa teknologia oli homoseksuaalien miesten suosima Gaydar -verkkoyhteisöpalvelu).

Myös sekä Schoenebeckin (2014) että Baumerin ym. (2013) havainnoista on nähtävissä, että verkkoyhteisöpalveluiden käyttöön liittyy jonkin verran erilaisia vastahakoisuudeksi tulkittavia ilmauksia (esimerkiksi ilmaukset ajankäytön hallinnan vaikeudesta ja addiktiosta). Onkin syytä kysyä missä määrin edellä kuvattua ”vastahakoista osallistumista” esiintyy verkkoyhteisöpalveluiden käyttäjien keskuudessa?

Verkkoyhteisöpalveluiden käyttämättömyyttä ei ole tämän tutkielman tekoheikällä tietävästi tutkittu suomessa aiemmin lainkaan. Jatkossa olisikin toivottavaa, että nämä edellä esitetyt teknologian käyttämättömyyteen liittyvät seikat otettaisiin huomioon ihmisen ja teknologian suhdetta käsittelevissä tutkimuksissa.

LÄHTEET

- Baumer, E. P. S., Adams, P., Khovanskaya, V. D., Liao, T. C., Smith, M. E., Schwanda Sosik, V. & Williams, K. (2013). Limiting, leaving, and (re)lapsing: An exploration of facebook non-use practices and experiences. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Paris, France (3257-3266). New York, NY, USA: ACM.
- Baumer, E. P. S., Ames, M. G., Brubaker, J. R., Burrell, J. & Dourish, P. (2014). Refusing, limiting, departing: Why we should study technology non-use. *CHI '14 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems*, Toronto, Ontario, Canada (65-68). New York, NY, USA: ACM.
- Cassidy, E. (2015). Social networking sites and participatory reluctance: A case study of gaydar, user resistance and interface rejection. *New Media & Society*.
- Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Foot, K. (2014). The online emergence of pushback on social media in the united states: A historical discourse analysis. *International Journal of Communication*, 8(0).
- Guo, Y., Goh, D. H., Rashid, B. M., Aishah, N., Han, P. P. & Sun, S. (2014). An investigation of twitter and facebook abandonment. *Information Technology: New Generations (ITNG), 2014 11th International Conference on*, (97-102). IEEE.
- Hargittai, E. (2007). Whose space? differences among users and non-users of social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 276-297.
- Iltalehti. (2015, 15. tammikuuta). Tervetuloa kommentoimaan uutisiamme!. Haettu 21.7.2015 osoitteesta
http://www.iltalehti.fi/uutiset/201412090151028_uu.shtml
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! the challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Karppi, T. (2011). Digital suicide and the biopolitics of leaving facebook. *Transformations: Journal of Media & Culture*, 20.
- Morrison, S., Gomez, R. (2014). Pushback: Expressions of resistance to the “ever-time” of constant online connectivity. *First Monday*, 19 (8) .
- Portwood-Stacer, L. (2013). Media refusal and conspicuous non-consumption: The performative and political dimensions of facebook abstention. *New Media & Society*, 15(7), 1041-1057.
- Satchell, C. & Dourish, P. (2009). Beyond the user: Use and non-use in HCI. *Proceedings of the 21st Annual Conference of the Australian Computer-Human Interaction Special Interest Group: Design: Open 24/7*, (9-16). ACM.

- Schoenebeck, S. Y. (2014). Giving up twitter for lent: How and why we take breaks from social media. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, Toronto, Ontario, Canada (773-782). New York, NY, USA: ACM.
- Selwyn, N. (2003). Apart from technology: Understanding people's non-use of information and communication technologies in everyday life. *Technology in Society*, 25(1), 99-116.
- Selwyn, N. (2004). Reconsidering political and popular understandings of the digital divide. *New Media & Society*, 6(3), 341-362.
- Turan, Z., Tinmaz, H. & Goktas, Y. (2013). The reasons for non-use of social networking websites by university students. *Comunicar*, 21(41), 137-145.
- Van Der Sype, Yung Shin & Seigneur, J. (2014). Case study: Legal requirements for the use of social login features for online reputation updates. *Proceedings of the 29th Annual ACM Symposium on Applied Computing*, (1698-1705). ACM.
- Van Deursen, A. J. & Van Dijk, J. A. (2014). The digital divide shifts to differences in usage. *New Media & Society*, 16(3), 507-526.
- Van Dijk, J. A. (2005). *The deepening divide: Inequality in the information society* Sage Publications.
- Van Dijk, J. A. (2006). Digital divide research, achievements and shortcomings. *Poetics*, 34(4), 221-235.
- Wyatt, S. (2001). The information society. What it Means to be Out of the Loop. Teoksessa E. Pantzar, R. Savolainen & P. Tynjälä (toim.). *In Search for A Human-Centred Information Society*. Tampere: Tampere University Press.
- Yanru Guo, Dion Hoe-Lian Goh, Ilangoan, K., Shengnan Jiao & Xiaotian Yang. (2012). An investigation of non-use and abandonment of microblogging. *Digital Information Management (ICDIM), 2012 Seventh International Conference on*, (297-302).